

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ГАРАНТУВАННЯ ВКЛАДІВ В УМОВАХ СУЧАСНОЇ ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ

Відомо, що гарантування вкладів (депозитів) є одною з складових гарантії фінансової стабільності банківського сектору економіки. Система страхування депозитів повинна захищати не тільки кошти вкладників, а і сприяти роботі з проблемними банками і таким чином запобігати виникненню кризових ситуацій. Гарантування вкладів - це один із компонентів системи фінансової та економічної безпеки, яка передбачає також розвинену систему ризик - менеджменту у кредитних установах, стабільне макроекономічне середовище, ефективну грошово - кредитну політику, розвинений пруденційний нагляд тощо.

Дослідженням питання функціонування ефективної системи страхування депозитів присвячені роботи таких вітчизняних та зарубіжних науковців, як Г. Десмонд, Р. Келі, П. Роуз, К. Гавальд, Ж. Стуфле, К. Гейгер, Ж. Сабурен, О. Анікін, В. Віноградов, А. Вішневський, О. Бакун, С. Тігіпко, О. Іщенко, С. Аржевітін, С. Безвух, Л. Волощенко, Н. Горбач, З. Сороківська, В. Базилевич, С. Волосович, М. Алексєєнко, В. Жупанін, Т. Мазур.

Незважаючи на велику кількість існуючих робіт проблеми розвитку державної системи гарантування вкладів залишаються актуальними і потребують подальшого дослідження (особливо в питанні удосконалення системи у період сучасної фінансової кризи).

ВИДИ СИСТЕМ ГАРАНТУВАННЯ ВКЛАДІВ

Відомо, що системи гарантування вкладів існують у більш як 70 країнах світу. Загалом ці системи умовно можна поділити на два види: американську та німецьку.

Американська система гарантування вкладів передбачає створення особливого державного органу, діяльність якого фінансується спільно банками та державою. При цьому всі банки зобов'язані брати участь у гарантуванні вкладів. Подібна модель застосовується в Канаді, Великобританії, Японії.

За німецькою моделлю системою гарантування вкладів керують асоціації банків. Участь банків у такій системі є добровільною, а державне фінансування відсутнє. Німецька модель гарантування вкладів застосовується у Франції, Швейцарії, Нідерландах.

Зазначимо, що в межах Євросоюзу функціонування системи гарантування депозитів є обов'язковим для всіх його держав - членів, починаючи з 1994 року, коли була прийнята Директива 94/19/ЄС «Щодо схем гарантування депозитів». Згідно з її вимогами кожна держава - член Європейського Союзу створює, офіційно визнає та контролює на своїй території одну або декілька систем гарантування депозитів.

Світова фінансова криза змусила Європейську комісію у липні 2010 року внести кардинальні зміни у зазначену Директиву ЄС, а саме:

- перехід усіх систем гарантування депозитів на авансове фінансування;
- встановлення єдиного цільового розміру фонду гарантування депозитів на рівні 1,5 % від обсягу застрахованих депозитів (такий норматив має бути досягнутий за 10 років);
- можливість стягнення з банків надзвичайних внесків для поповнення фонду гарантування депозитів;
- можливість взаємного кредитування національними системами гарантування депозитів один одного;
- уніфікацію кола застрахованих інструментів з виключенням з числа гарантованих депозитів рахунків державних органів і фінансових організацій;
- можливість встановлення підвищеного розміру відшкодування для окремих депозитів, що виникають у результаті угод з нерухомістю й певних подій у житті (одержання спадщини тощо) на період до 12 місяців;
- скорочення граничного строку здійснення виплат до 7 календарних днів (у тому числі за рахунок здійснення перекладу гарантованих зобов'язань в іншу, фінансово стійку кредитну організацію);

- скасування інституту франшизи, відповідно до якого допускалася можливість відшкодувати депозит на 90 відсотків;
- скасування заліку зустрічних вимог при розрахунках відшкодування;
- регулярне стрес-тестування систем гарантування депозитів;
- покладання на банки обов'язку бути здатними в будь-який час на вимогу системи гарантування депозитів визначити розмір гарантованих зобов'язань і проінформувати про нього систему;

- встановлення єдиного стандарту інформування вкладника при придбанні депозитного продукту (про поширення на нього гарантії й порядку одержання відшкодування) [1].

Пропоновані Європейською комісією заходу спрямовані на кардинальне реформування й подальшу уніфікацію систем гарантування (страхування) депозитів країн-членів ЄС із перспективою створення надалі єдиної загальноєвропейської системи.

Принципові відмінності у побудові систем страхування вкладів зумовлені як соціально-економічним розвитком країн, особливостями банківської діяльності, передумовами запровадження, так і стратегічними цілями розвитку фінансового сектору економіки.

Важливим аспектом системи гарантування вкладів є розмір страхового покриття, який зазвичай встановлюється на одного вкладника і гарантує або лише суму вкладу, або суму вкладу з відсотками. У деяких країнах світу держава гарантує всі банківські вклади в повному обсязі. Але у більшості країн встановлюється законодавчо закріплена сума гарантування, яка може періодично змінюватися.

Варто зауважити, що низка країн у своїй практиці використовує систему пропорційного страхування, під час якого відшкодуванню підлягає не весь вклад, а певний відсоток від загальної суми (як правило 5-20 %). Система пропорційного страхування стимулює вкладника ретельніше вибирати банківську установу для розміщення своїх коштів.

Системи страхування депозитів різняться також за ступенем охоплення вкладів страховим покриттям. Наприклад, у більшості країн не гарантуються міжбанківські депозити, боргові зобов'язання на пред'явника, а також зобов'язання банку щодо аукціонерів та керівництва. Як правило, страховий захист поширюється на вклади населення.

За думкою Т. Мазура, аналіз міжнародного досвіду свідчить, що в основу побудови систем страхування депозитів повинні бути покладені такі основоположні принципи:

- система страхування депозитів має організовуватися на основі поєднання організаційної та фінансової співучасті як недержавних, так і державних структур;
- участь у системі страхування депозитів мають брати всі банки та фінансові установи, що приймають депозити;
- страхові тарифи у межах банків-страхувальників мають диференціюватися залежно від ступеня їх загальної ризикогентності. Ступінь ризикогентності постійно вивчається фондом страхування депозитів;
- до страхування вкладів фізичних і юридичних осіб мають застосовуватися різні підходи [2].

Зазначимо, що до основних рис ефективної системи страхування вкладів (депозитів) відноситься:

- участь державних інститутів у системі гарантування вкладів;
- широка кампанія з інформування громадськості щодо діяльності страхувальника депозитів та розміру гарантованої суми відшкодування за вкладами;
- оцінка банківської діяльності на основі системи управління ризиками;
- чітко визначені повноваження та обов'язки страхувальника депозитів;
- наявність механізму виведення з фінансової системи неплатоспроможних банків найменш витратним методом;
- можливість продажу неплатоспроможного банку інвестору;
- тісна співпраця страхувальника депозитів з національним регулятором та банками;
- обов'язкова участь банків у системі гарантування вкладів;
- зважена процентна політика, що утримує від високих ризиків.

Відомо, що за неефективною системою гарантування вкладів ринкова дисципліна падає: вкладники менш зацікавлені в моніторингу діяльності банків, а банки схильні до збільшення своїх ризиків.

РОБОТА ФОНДУ ГАРАНТУВАННЯ ВКЛАДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

В Україні впроваджена державна система страхування вкладів. Її правовою основою є Указ Президента «Про заходи щодо захисту прав фізичних осіб – вкладників комерційних банків України», Закон України «Про Фонд гарантування вкладів фізичних осіб», а також «Положення про Фонд гарантування вкладів фізичних осіб», затверджене Кабінетом Міністрів і Національним банком України.

У відповідності з вищевказаними нормативними документами Фонд гарантування вкладів фізичних осіб (надалі Фонд) є державною спеціалізованою, економічно самостійною установою. Основною ціллю діяльності Фонду є захист прав та інтересів фізичних осіб – вкладників банків, філій іноземних банків. Керують ним адміністративна рада (складається з двох представників Кабінету Міністрів, двох представників Національного банку України та представника асоціації українських банків) і виконавча дирекція (регулює поточну діяльність Фонду).

Учасниками Фонду є банки і філії іноземних банків, які мають банківську ліцензію на право здійснювати банківську діяльність та виконують встановлені Національним банком України економічні нормативи щодо достатності капіталу і платоспроможності. Учасники Фонду, які не виконують встановлених вищезазначених нормативів та яким за рішенням Національного банку України зупинено дію банківської ліцензії на здійснення банківської діяльності, переводяться за рішенням адміністративної ради Фонду до категорії тимчасових учасників Фонду. При цьому, банк повертає до Фонду Свідоцтво учасника Фонду і отримує Довідку тимчасового учасника. Вклади, які були залучені банком після переведення його до категорії тимчасових учасників, не гарантуються Фондом.

Станом на 01.01.2012 р. кількість банків у Фонді становила 175 одиниць, з яких статус учасників мали 170 кредитних установ, тимчасових учасників - 5 банків (див. табл. № 1) [3].

Таблиця № 1 Динаміка учасників (тимчасових учасників) Фонду гарантування вкладів фізичних осіб за 2001 - 2011 рр.

Період	Кількість банків у Фонді	Учасники	Тимчасові учасники
01.01.2001	134	134	0
01.01.2002	135	135	0
01.01.2003	152	152	0
01.01.2004	153	148	5
01.01.2005	160	153	7
01.01.2006	163	157	6
01.01.2007	166	163	3
01.01.2008	172	170	2
01.01.2009	183	183	0
01.01.2010	184	172	12
01.01.2011	175	170	5
01.01.2012	175	170	5

Загальна сума надходжень до Фонду протягом 2010 року складала 1 336 790,3 тис. грн. У структурі надходжень найбільшу питому вагу мали регулярний збір – 71,87% та чистий дохід від інвестування коштів в державні цінні папери – 26,01%

В динаміці у 2010 році надходження до Фонду на 1 018 117,8 тис. грн. або 43,20% менше, ніж в попередньому році, що пов'язано з відсутністю фінансування Фонду у 2010 році за рахунок бюджетних програм (табл.2.).

У структурі надходжень найбільший приріст має сума сплаченої учасниками (тимчасовими учасниками) Фонду пені за несвоєчасне або неповне перерахування зборів - 270,5 тис. грн. Зростання цього показника пов'язане з виконанням учасниками Фонду у 2010 р. зобов'язань по сплаті пені за минулі періоди. Зростання надходжень регулярного збору порівняно з минулим роком незначне - 41 064 тис. грн. або 4,5% [3].

Таблиця № 2. Надходження коштів до Фонду у 2009 - 2010 рр. (тис. грн.)

Джерело формування коштів Фонду	2009 р.	2010 р.
Початковий збір	6 936,7	3 150,0
Регулярний збір	919 682,6	960 746,6
Пеня за несвоєчасне або неповне перерахування зборів	206,1	476,6
Поповнення коштів Фонду, згідно із Законом України "Про Державний бюджет на 2009 рік"	1 000 000,0	-
Чистий дохід від інвестування коштів в ОВДП	396 910,9	347 656,9
Відсотки, нараховані на залишки коштів на розрахункових рахунках Фонду, відкритих в ОПЕРУ НБУ	31 171,8	24 760,2
Всього надходжень	2 354 908,1	1 336 790,3

Як видно з таблиці 2, у 2010 р. спостерігалось скорочення надходжень початкового збору на 54,6% порівняно з 2009 р., що пов'язано зі зменшенням кількості новостворених банків. У звітному періоді зменшився чистий дохід від інвестування коштів в ОВДП та сума відсотків, нарахована на залишки коштів на розрахункових рахунках Фонду, на 12,4% та 20,6% відповідно. Скорочення першого показника пов'язане зі зменшенням у 2010 році на 6,8 процентні пункти середньої доходності по державних цінних паперах, скорочення другого показника викликано зменшенням коштів на поточних рахунках Фонду, в зв'язку з початком виплат відшкодувань вкладникам 11 банків, ліквідація яких розпочалась наприкінці 2009 та у 2010 роках.

Зазначимо, що за роки функціонування Фонду сума відшкодування за вкладками підвищувалася 11 разів (табл. 3).

Таблиця 3. Динаміка зростання гарантованої суми відшкодування

Гарантована сума, грн	Нормативно – правовий акт
500	Указ Президента України «Про заходи щодо захисту прав фізичних осіб – вкладників комерційних банків України» від 10.09.1998 р.
1 200	Закон України «Про Фонд гарантування вкладів фізичних осіб» від 20.09.2001 р.
1 500	Рішення адміністративної ради Фонду від 14.11.2002 р.
2 000	Рішення адміністративної ради Фонду від 17.09.2003 р.
3 000	Рішення адміністративної ради Фонду від 22.04.2004 р.
5 000	Рішення адміністративної ради Фонду від 21.04.2005 р.
8 000	Рішення адміністративної ради Фонду від 31.01.2006 р.
15 000	Рішення адміністративної ради Фонду від 24.05.2006 р.
25 000	Рішення адміністративної ради Фонду від 14.02.2007 р.
50 000	Рішення адміністративної ради Фонду від 14.08.2007 р.
150 000	Закон України «Про першочергові запобігання негативним наслідкам фінансової кризи та про внесення змін до деяких законодавчих актів України» від 31.10.2008 р..

Як видно з таблиці 3, на теперішній час гарантована сума відшкодування складає 150 000 грн.

За даними Фонду, на 01.01.2012 р. сума вкладів фізичних осіб становило 282,6 млрд. грн., що на 28,4 млрд. грн. більше ніж станом на 01.01.2011 р. За цей же період на 2,4 млн.

збільшилась кількість вкладників - фізичних осіб у учасниках (тимчасових учасниках) Фонду (див. табл. № 4) [3].

Таблиця № 4 Дані про вклади фізичних осіб у учасниках (тимчасових учасниках) Фонду гарантування вкладів фізичних осіб за 2001 - 2011 рр.

Період	Сума вкладів фізичних осіб, млрд. грн.	Кількість вкладників, млн. осіб	Середній розмір вкладу, грн.
01.01.2001	5,6	5,4	1 046
01.01.2002	9,3	4,8	1 915
01.01.2003	16,6	7,0	2 376
01.01.2004	29,2	10,5	2 780
01.01.2005	38,4	15,0	2 559
01.01.2006	67,9	18,6	3 656
01.01.2007	100,4	24,2	4 143
01.01.2008	155,2	29,6	5 243
01.01.2009	204,9	34,5	5 935
01.01.2010	198,0	31,6	6 273
01.01.2011	254,2	32,6	7 802
01.01.2012	282,6	35,0	8 072

Як видно з таблиці, середній розмір вкладу фізичних осіб на 01.01.2012 р. збільшився на 270 грн. і становив 8 072 грн.

Зазначимо, що до початку 2005 р. сума гарантування вкладу фізичних осіб була значно меншою середнього розміру вкладу. Так, на 01.01.2001 р. середній розмір вкладу становив 1 046 грн., а сума гарантування лише 500 грн. На початку 2002 р. сума гарантування збільшилася до 1 200 грн., але середній розмір вкладу вже становив 1 915 грн. І тільки на початку 2005 р. ситуація змінилася на протилежну: середній розмір вкладу становив 2 559 грн., а сума гарантування вкладу - 3 000 грн. (див. рис. № 1) [3].

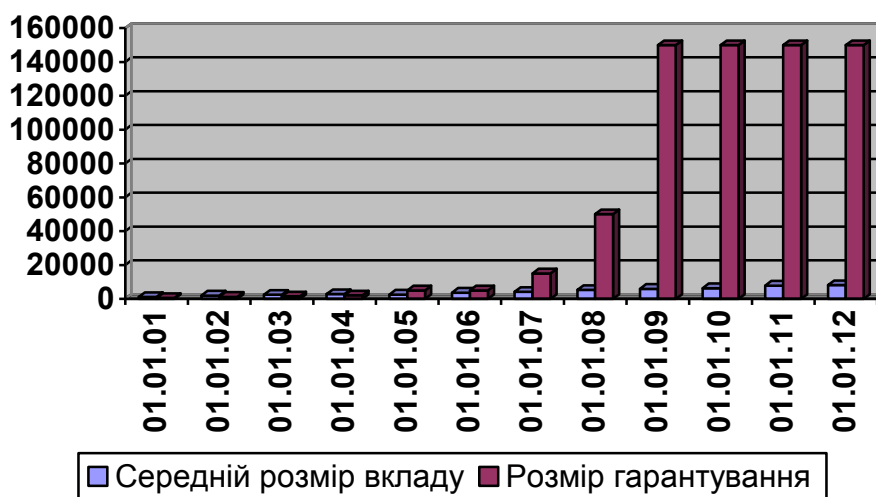

Рис. 1. Співвідношення середнього розміру вкладу та суми гарантування

Як видно з рисунку, на початок 2009 р. сума гарантування перевищувала середній розмір вкладу майже у 25 рази, на початок 2010 р. - у 24 рази, на початок 2011 р. та на початок 2012 - 19 разів. .

З однієї сторони, такий високий рівень гарантованої суми вкладу збільшує довіру до банківської системи України, з другої, як стверджують фахівці Міжнародної організації страховиків депозитів, сума гарантування має бути обґрунтованою, адже суттєве її завищення породжує проблему «морального ризику» (moral hazard), коли вкладники і банки перекладають свої ризики на систему страхування вкладів, завдаючи значних збитків фінансовому сектору країни. Моральний ризик може виникати, наприклад, у ситуаціях, коли

вкладники та інші кредитори вважають, що вони захищені від будь-яких втрат, або вважають, що конкретному банку не дозволять збанкрутуватися ні за яких умов.

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ГАРАНТУВАННЯ ВКЛАДІВ В УМОВАХ ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ

В умовах сучасної фінансової кризи більшість країн зробили певні поправки у законодавство, що регулює роботу системи гарантування вкладів.

Наприклад, у США була змінена розрахункова база для обчислення страхових внесків банків. Тепер при розрахунках страхових внесків, що підлягають сплаті до фонду страхування депозитів, ставка внеску буде застосовуватися не до обсягу депозитів, а до середніх сукупних активів за мінусом середнього матеріального капіталу (tangible equity).

Також були спрощені правила (критерії) для визначення припустимих одержувачів страховки, а саме: були зняті обмеження на одержання компенсацій для директорів і менеджерів банку, їх близьких родичів й аудиторів.

З метою відновлення довіри суспільства до банківських установ майже всі країни збільшили гарантії по вкладах. Наприклад, у США гарантоване державою страхове покриття банківських вкладів було збільшено зі 100 до 250 тис. дол. Міністри фінансів країн ЄС схвалили поетапне підвищення мінімальних гарантії по приватних вкладах з 20 до 100 тис. євро до кінця 2011 року, при цьому першим етапом було підвищення мінімуму до 50 тис. євро на середину 2009 року.

Як зазначалося раніше, в Україні кожному вкладнику відшкодовуються кошти за депозитами (включаючи відсотки) в розмірі внеску на день настання недоступності вкладів, але не більше 150 000 грн. (вклади до 1 гривні не відшкодовуються). У відповідності з чинним законодавством, недоступність вкладів - це неможливість одержання вкладу вкладником відповідно до умов договору, яка настає з дня призначення ліквідатора учасника (тимчасового учасника) Фонду.

На наш погляд, процедура виплати відшкодувань потребує подальшого удосконалення. Вітчизняна практика доводить, що з дня неспроможності банку виконувати свої зобов'язання перед вкладниками згідно з умовами договору до дня призначення ліквідатора може пройти досить тривалий період. Адже лише термін повноважень тимчасової адміністрації, призначеної НБУ до введення ліквідатора, може тривати до одного року (для системоутворюючих банків - до двох років). Під час роботи тимчасової адміністрації запроваджується мораторій на задоволення вимог кредиторів, у тому числі на повернення депозитних вкладів.

У більшості європейських країн процедури виплати відшкодувань за вкладами починають діяти, коли банк оголошено банкрутом (офіційне повідомлення національного регулятора) або коли стосовно банку винесено судову постанову про позбавлення права здійснювати депозитні операції.

На наш погляд, депозитні вклади у вітчизняних кредитних установах треба вважати недоступними не з моменту призначення ліквідатора, а з того часу, коли банк, порушуючи умови договору, певний час затримає виплату коштів вкладнику (у окремих випадках початок виплати коштів з Фонду може починатися з моменту введення тимчасової адміністрації у банківську установу).

Ще одним з кроків удосконалення процедур виплати відшкодувань за вкладами є розширення форм виплати відшкодувань (наприклад, у США можуть застосовуватися чеки). Це не тільки спрощує процес відшкодування, а й дає змогу Фонду зекономити фінансові ресурси [4].

На наш погляд, для удосконалення системи гарантування вкладів необхідно підвищити відповідальність вкладників за ступенем процентного ризику. Для цього необхідно визначати суму гарантування у відповідності з величиною процентної ставки депозиту, тобто залежно від ступеня ризику, на який свідомо зважилися вкладники на момент заключення депозитного договору.

Певні суми відшкодування вкладів Фондом залежно від рівня процентної ставки депозиту наведено у таблиці 5.

Таблиця № 5 Сума відшкодування вкладів фізичних осіб залежно від рівня процентної ставки за депозитом

Процентна ставка за депозитом	Сума гарантованого відшкодування вкладу
За середньо ринковою ставкою плюс від 1 до 2 процентів	не більше гарантованої суми відшкодування за чинним законодавством (на теперішній час - 150 000 грн.)
За середньо ринковою ставкою плюс 3 проценти	не більше 95 % від гарантованої суми відшкодування за чинним законодавством (142 500 грн.)
За середньо ринковою ставкою плюс 4 проценти	не більше 90 % від гарантованої суми відшкодування за чинним законодавством (135 000 грн.)
За середньо ринковою ставкою плюс від 5 до 6 процентів	не більше 80 % від гарантованої суми відшкодування за чинним законодавством (120 000 грн.)
За середньо ринковою ставкою плюс 7 і більше процентів	відшкодування відсутнє

Зрозуміло, що запропонована диференціація відшкодування вкладів може створювати для вкладника певні труднощі у визначенні гарантії за вкладом, тому необхідно законодавчо затвердити відповідну норму, за якою банк повинен самостійно визначати та вказувати суму гарантованого відшкодування вкладу у депозитному договорі. Правильність визначення розміру гарантованого відшкодування у подальшому має перевіряти Фонд.

Крім впровадження диференційної суми гарантування вкладів, моральний ризик можна мінімізувати також шляхом просування певних стимулів щодо створення якісного корпоративного управління й надійної системи ризик - менеджменту, збільшення рівня ринкової дисципліни, системи регуляторного нагляду тощо.

Важливою метою існування системи гарантування вкладів в Україні має бути не тільки захист інтересів вкладників, а і запобігання банкрутств кредитних установ. Тому система захисту депозитів повинна поєднувати в собі власне механізм контролю. Контрольна функція Фонду регулюється «Положенням про порядок проведення перевірок банків - учасників (тимчасових учасників) Фонду гарантування вкладів фізичних осіб» і полягає у з'ясуванні достовірності звітів банків, повноти і своєчасності сплати зборів (планові перевірки здійснюються щорічно). Фонд має перевести банк - порушник у категорію тимчасового учасника (що призведе до позбавлення гарантії фонду на вклади, залучені ним у цьому статусі) або виключити його із числа учасників (тимчасових учасників). Але при цьому треба відзначити, що нагляд за санацією та ліквідацією банків знаходяться за межами контролю Фонду. Також спеціалісти Фонду мають обмежені можливості стосовно оцінки діючої системи ризик - менеджменту кредитної установи.

Крім удосконалення механізму контролю Фонду, ще одним з елементів покращення системи гарантування вкладів є приєднання Ощадбанку до учасників Фонду. За думкою С. Тігіпко, це питання є принциповим принаймні з двох причин:

- неучасть Ощадбанку в системі страхування (гарантування) необґрунтовано зміцнює його конкурентні переваги перед іншими банками;
- Ощадбанк як один із найбільших операторів ринку вкладів населення може опинитися у складній фінансовій ситуації, і тоді заходи щодо її врегулювання ляжуть важким тягарем на державний бюджет України [5].

Зазначимо, до теперішнього часу чітко не визначено механізм повернення виплат у разі банкрутства Ощадбанку. Тому існує висока ймовірність того, що вклади будуть

відшкодовуватися протягом невизначеного часу, як це відбувається сьогодні в Україні з поверненням коштів вкладникам Ощадбанку СРСР.

Наступним кроком удосконалення системи гарантування вкладів є перехід до диференційованих ставок за внесками банків до Фонду (це стимулюватиме банки до підвищення якості управління ризиками).

Ми пропонуємо визначати регулярний збір до Фонду у залежності від значення інтегрального показника фінансової стійкості банку (табл. № 6).

Таблиця № 6 Сума регулярного збору залежно від значення інтегрального показника фінансової стійкості банку*

Фінансовий стан	Діапазон значення інтегрального показника	Сума регулярного збору, %
Стабільний	8,5 - 10	0,5 від обсягу залучених вкладів
Проблемний	5,5 - 8,4	1,5 від обсягу залучених вкладів
Нестабільний	0 - 5,4	переведення у категорію тимчасового учасника

Примітка: *алгоритм визначення інтегрального показника фінансової стійкості банку детальніше дивись в Бобиль В.В. Удосконалення моделі оцінки фінансової стійкості сучасної банківської системи // Збірник наукових праць Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна «Проблеми економіки транспорту». – Вип.2. – Д.: Вид-во Дніпропетр.нац. ун-ту залізн. трансп. ім. акад. В. Лазаряна, 2011. С. 11 – 18.

Впровадження диференційних ставок потребує застосування спеціалістами Фонду відповідного механізму оцінки фінансового стану та системи ризик - менеджменту банку, а також внесенні певних змін у чинне законодавство, зокрема у ЗУ «Про Національний банк України», «Про банки і банківську діяльність», «Про Фонд гарантування вкладів фізичних осіб».

Зазначимо, що введення диференційної суми відшкодування вкладів та диференційного регулярного збору дозволить значно збільшити фінансові ресурси Фонду. Це, в свою чергу, може призвести до розробки процедур гарантування вкладів не тільки фізичних осіб, а й, наприклад, фізичних осіб – суб'єктів підприємницької діяльності і юридичних осіб, які відносяться до малого бізнесу.

ВИСНОВКИ

Для зменшення наслідків негативного впливу на банківський сектор України сучасної фінансової кризи необхідно продовжити процес удосконалення системи гарантування вкладів.

Основними напрямками вдосконалення мають стати:

- Фонд гарантування вкладів повинен брати участь у процесі виявлення проблемних банків (виявлення проблемних банків повинне здійснюватися на ранній стадії й на підставі чітко сформульованих критеріїв) їх санації та ліквідації;

- Фонд повинен завчасно розробити програму інформування населення в надзвичайних ситуаціях (наприклад, надавати інформацію стосовно ліквідації певного банку);

- учасниками (тимчасовими учасниками) Фонду мають бути не тільки банки, а і всі фінансові установи, що залучають депозитні вклади (наприклад, кредитні союзи). Ощадбанк також має стати учасником Фонду;

- виплати гарантованих сум з Фонду необхідно починати з того часу, коли банк, порушуючи умови договору, певний час затримає виплату коштів вкладнику (у окремих випадках з моменту введення тимчасової адміністрації);

- впровадити диференційну суму відшкодування вкладів у залежності від рівня процентної ставки, за якою було залучено певний депозит;

- впровадити нову систему виплат в режимі реального часу з застосуванням інструментів Національної системи масових платежів;

- - розширити електронний документообіг для учасників (тимчасових учасників) Фонду, ліквідаторів банків, та банків-агентів;
- - впровадити диференційний регулярний збір у залежності від значення інтегрального показника фінансової стійкості банку;
 - поширити страховий захист на вклади фізичних осіб – суб'єктів підприємницької діяльності і юридичних осіб, які відносяться до підприємств малого бізнесу.

Реалізація вищевказаних заходів призведе до підвищення довіри вкладників до банківської системи, що у свою чергу підвищить стабільність фінансового сектору України.

Література

- [1] Директива 94/19/ЄС «Щодо схем гарантування депозитів»
http://mis.ueplac.kiev.ua/ua/acquis/banking/item_135
- [2] Мазур Т. Діяльність фонду гарантування банківських вкладів: зарубіжний досвід і пропозиції для України // Підприємництво, господарство і право.-2007.-№ 2. - С.95-98
- [3] Офіційний сайт Фонду гарантування вкладів фізичних осіб <http://www.fg.org.ua/>
- [4] О. Іщенко. Перспективи розвитку вітчизняної системи страхування депозитів у світлі євроінтеграції // Вісник НБУ № 5 (147), травень 2008 с.52-58
- [5] С. Тігіпко. Система гарантування вкладів в Україні: сучасний стан і перспективні напрямки розвитку // Вісник НБУ № 8 (102), серпень 2004 с.4-5
- [6] Бобиль В.В. Удосконалення моделі оцінки фінансової стійкості сучасної банківської системи // Збірник наукових праць Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна «Проблеми економіки транспорту». – Вип.2. – Д.: Вид-во Дніпропетр.нац. ун-ту залізн. трансп. ім. акад. В. Лазаряна, 2011. С. 11 – 18.